

บทที่ ๕

สรุปและวิเคราะห์

ปัญหาแกมพูชา ซึ่งมีจุดเริ่มมาจากการแทรกแซงทางทหารของประเทศหนึ่งเข้าไปยังอีกประเทศหนึ่ง ซึ่งประเทศทั้งสองนี้ก็มีโซ่เป็นประเทศมหาอำนาจแต่อย่างใด แต่ก็ได้กลายเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อสันติภาพและความมั่นคง โดยเฉพาะแต่ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เท่านั้น แต่ได้ขยายไปสู่ภูมิภาคอื่น ๆ ด้วย เพราะความขัดแย้งดังกล่าวได้นำไปสู่ความตึงเครียดระหว่างกลุ่มประเทศในภูมิภาค และต่อมาประเทศที่เป็นสมาชิกถาวรในคณะมนตรีความมั่นคงของสหประชาชาติ ๒ ประเทศ ได้เข้ามามีส่วนในปัญหาดังกล่าวด้วย โดยมีการยื่นคนละคำสนับสุนนแต่ละฝ่ายซึ่งเป็นคู่อริในปัญหา

สำหรับสหประชาชาตินั้นกล่าวได้ว่า เข้ามามีบทบาทในปัญหาดังกล่าวนี้ตั้งแต่เริ่ม และได้มีบทบาทต่อเนื่องมาจนปัจจุบัน ซึ่งเป็นความพยายามที่ใช้เวลาเกือบ ๕ ปี มาแล้วในการแก้ไขปัญหา แต่ก็ยังไม่บรรลุผลสำเร็จ ทั้งนี้เพราะฝ่ายที่มีความขัดแย้งกันดังกล่าวต่างก็ได้ถือเอาประเทศมหาอำนาจมาสนับสนุนฝ่ายตน ทั้งจะพิจารณาได้ว่า เวียดนามซึ่งเป็นเหตุของปัญหา โดยเป็นผู้ทำการรุกรานแกมพูชานั้น ได้มีความผูกพันกับโซเวียตอย่างใกล้ชิด อาทิ การเป็นสมาชิกองค์การโคมิคอน การจัดทำสนธิสัญญามิตรภาพ และความร่วมมือกับโซเวียต ซึ่งมีลักษณะของการเป็นพันธมิตรในความมั่นคงร่วมกัน เป็นต้น ส่วนโซเวียตเองนั้นก็ได้รับผลประโยชน์จากการที่มีเวียดนามมาอยู่ในกลุ่มของตน โดยโซเวียตได้เข้ามามีอิทธิพลในภูมิภาคนี้ด้วยการใช้ฐานทัพเรือและอากาศในเวียดนาม ในขณะที่เวียดนามเองก็ได้รับความช่วยเหลือสนับสนุนจำนวนมาก

* หลักฐานในเรื่องดังกล่าวได้รับการยืนยันจากสหรัฐฯ โดยได้ทำการถ่ายภาพทางอากาศบริเวณฐานทัพเรือในเวียดนาม และพบว่ากำลังมีการสร้างสถานีเชื้อเพลิงสำรองจำนวน ๕ ล้านแกลลอน ของโซเวียตที่บริเวณอ่าวคัมห์วัน ในเรื่องนี้ ดร.สูงสุดของสหรัฐฯ ภาคพื้นเอเชียและแปซิฟิก เป็นผู้กล่าวถึงข้อมูลดังกล่าว โปรทิวราลละเอียดยกเพิ่มเติมใน The Nation Reviews, (8 August 1987) : 3.

จากโซเวียต ซึ่งประมาณว่าโซเวียตได้สนับสนุนเวียคนามในการต่อสู้ในกัมพูชาค่านเศรษฐกิจปีละ ๑,๐๐๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐ ทางด้านอาวุธปีละ ๔๐๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐ ^๒

มูลเหตุสำคัญที่มีความขัดแย้งระหว่างเวียคนามกับกัมพูชา จนก่อให้เกิดการใช้กำลังนั้น กล่าวโดยสรุปได้แก่ แนวความคิดทางด้านความมั่นคงของเวียคนาม ซึ่งถือว่าผลประโยชน์ของคัมเมิร์ชคอมมิวนิสต์ในลาวและกัมพูชา โดยเห็นว่าทั้งสองชาตินี้ หรือที่เรียกว่ากลุ่มอินโดจีนนั้น เป็นหน่วยความมั่นคงทางยุทธศาสตร์หน่วยเดียวกันที่ไม่อาจแบ่งแยกได้ ซึ่งพลเอก Le Duc Anh ผู้บัญชาการกองกำลังยึดครองของเวียคนามในกัมพูชา ได้แสดงออกอย่างเปิดเผยถึงทัศนคติดังกล่าวเมื่อปลายเดือนธันวาคม พ.ศ. ๒๕๒๓ (ค.ศ. ๑๙๘๐) ^๓ เกี่ยวกับการมองผลประโยชน์ของเวียคนามในลักษณะของกลุ่มความมั่นคงเช่นว่านี้ กัมพูชาเองก็ตระหนักในเรื่องดังกล่าวและภายหลังจากที่รัฐบาลสังคมนิยมของพอล พต ครองอำนาจในปี พ.ศ. ๒๕๑๔ (ค.ศ. ๑๙๗๑) แล้วก็ได้มุ่งกระชับความสัมพันธ์กับจีน โดยหวังเพื่อใช้เป็นการถ่วงดุลอำนาจที่มาจากภัยของเวียคนามไปในที่ด้วย

จากความหวาดระแวงของกัมพูชาต่อเวียคนาม และจากแนวความคิดทางด้านความมั่นคงของเวียคนามต่ออินโดจีน ซึ่งรวมถึงกัมพูชาด้วย มีส่วนต่อการสร้างความตึงเครียดระหว่างประเทศทั้งสอง และเมื่อเกิดการฉีกพินาศเกี่ยวกับเรื่องดินแดนระหว่างกัน เหตุการณ์ได้ถูกลามบานปลายทวีความรุนแรงจนถึงขั้นมีการแทรกแซงทางทหารของเวียคนามเข้าไปในกัมพูชา ซึ่งจากความขัดแย้งดังกล่าวนี้ก็ได้ดึงเอาประเทศใหญ่ทั้งสองเข้ามาเผชิญหน้ากันกลายเป็นภูมิภาคด้วย โดยแต่ละฝ่ายก็มีผลประโยชน์ของคนที่จะต้องดูแลรักษาดีกว่านั้น การรุกรานกัมพูชาของเวียคนามได้ก่อให้เกิดความกังวลต่อเสถียรภาพและความมั่นคงของประเทศอื่น ๆ ช้างเคียงในภูมิภาค โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับกลุ่มประเทศอาเซียน ซึ่งได้มีแนวคิดเกี่ยวกับการมีเขตสันติภาพ

^๒ คณะกรรมการจรรยาการสนทนามัญหามันเมือง, "โซเวียตกับการแก้ไขปัญหากัมพูชา", หน้า ๑๒.

^๓ The Military Occupation of Kampuchea, "Indochina Report 3 (July-September 1986) : 3-4.

เสรีภาพและความเป็นกลางในภูมิภาคนี้ และประการสำคัญในความหวังกังวลของอาเซียนก็คือ
เกรงว่าเวียดนามจะขยายขอบเขตการรุกรานเข้ามายังประเทศสมาชิก ดังนั้นกลุ่มประเทศ
อาเซียนจึงได้ดำเนินการทุกวิถีทางในอันที่จะให้มีการยุติซึ่งปัญหาดังกล่าว โดยใช้กระบวนการทั้ง
การทูตและการเมืองระหว่างประเทศ

ถึงได้กล่าวมาแล้วสหประชาชาติได้เข้ามามีบทบาทในปัญหานี้แต่แรก โดยในระยะแรก
ที่มีการแทรกแซงทางทหารโดยเวียดนามเข้าไปในกัมพูชานั้น คณะมนตรีความมั่นคงซึ่งเป็น
องค์กรหลักที่มีความรับผิดชอบเบื้องต้นได้พิจารณาถึงสถานการณ์ดังกล่าวภายใต้การร้องขอของ
รัฐบาลพอล พต ซึ่งกำลังถูกรุกราน แต่คณะมนตรีความมั่นคงก็ไม่สามารถที่จะดำเนินการใด ๆ
ได้ เพราะโซเวียตซึ่งเป็นหนึ่งในสมาชิกประจำใช้สิทธิยับยั้ง อย่างไรก็ตาม คณะมนตรีความมั่นคง
ได้มีบทบาทเกี่ยวกับสถานการณ์ในกัมพูชาอีกครั้งหนึ่ง เมื่อเกิดเหตุการณ์กรณจีนใช้กำลังกดดัน
เวียดนามทางพรมแดนตอนบนของเวียดนาม โดยเป็นสงครามจำกัดเพื่อสั่งสอนเวียดนาม ใน
ราวอีก ๑ เดือนต่อมา ซึ่งเป็นการแสดงออกให้เห็นถึงความไม่พอใจในการที่เวียดนามกระทำ
การรุกรานกัมพูชา ทางกลุ่มประเทศอาเซียนได้ขอให้คณะมนตรีความมั่นคงพิจารณา เพื่อมีข้อ
วินิจฉัยเกี่ยวกับสถานการณ์ในภูมิภาค แต่คณะมนตรีความมั่นคงก็ไม่สามารถที่จะปฏิบัติภารกิจได้
อีกครั้ง เพราะเมื่อมีการพิจารณาโซเวียตได้ใช้สิทธิยับยั้งอีกเช่นเคย

สมัชชาสหประชาชาติจึงเป็นอีกองค์กรหนึ่งที่ได้เข้ามามีบทบาทในการแก้ไขปัญหา
ดังกล่าว อย่างไรก็ตาม แม้ว่าสมัชชาสหประชาชาติจะเป็นหน่วยงานที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในสหประชา
ชาติ เพราะประกอบด้วยรัฐสมาชิกทั้งปวง แต่เมื่อพิจารณาในด้านอำนาจหน้าที่ในการรักษา
สันติภาพแล้ว ก็มีอย่างจำกัด หากจะเปรียบกับอำนาจของคณะมนตรีความมั่นคง ซึ่งมีอำนาจ
โดยตรงในการควบคุมวินิจัย รวมทั้งใช้มาตรการต่าง ๆ ในการรักษาสันติภาพและความมั่นคง
แต่สมัชชาสหประชาชาติมีอำนาจหน้าที่เพียงประชุมอภิปรายแสดงความคิดเห็นในปัญหาหรือสถานการณ์
ต่าง ๆ โดยอาจเสนอแนะหนทางในการแก้ไข ซึ่งก็จะได้มีการพิจารณากันในที่ประชุมสมัชชา
สหประชาชาติว่าหนทางใดเป็นหนทางที่เหมาะสม รัฐสมาชิกก็จะลงคะแนนเสียงรับรองเป็น
ข้อมติ แต่ข้อมติดังกล่าวก็ปราศจากผลผูกพันหรืออำนาจใด ๆ ที่จะให้มีการปฏิบัติตาม กระนั้น
ก็ ข้อมติของสหประชาชาตินี้ถือได้ว่าเป็นเสียงเรียกร้องจากประชาคมโลกที่แสดงทัศนคติ
เหตุการณ์หรือปัญหานั้น

สำหรับในกรณีปัญหาแก้มุขานั้น สมัชชาสหประชาชาติได้มีข้อมติในครั้งแรกที่ได้มีการเสนอให้พิจารณา โดยข้อมติดังกล่าวถือเป็นฐานสำคัญของการแก้ไขปัญหาคำยวิติทางทางการเมือง และมุ่งแก้ไขที่รากฐานของปัญหา กล่าวคือ เรียกร้องให้มีการถอนทหารต่างชาติออกจากแก้มุขฯ ขอให้ละเว้นจากการแทรกแซงกิจการภายในของแก้มุขฯ และขอให้ชาวแก้มุขฯมีเจตจำนงของตนเอง (Self-Determination) หรือสิทธิในการตัดสินใจอนาคตของตนโดยปราศจากการแทรกแซงซึ่งแนวทางดังกล่าวนี้ในปีต่อ ๆ มาได้รับการบรรจุไว้ในข้อมติของสมัชชาสหประชาชาติทุกสมัยประชุม เพียงแต่มีการ เสนอหรือเพิ่มเติมหนทางที่เห็นว่าน่าจะมีความเป็นไปได้ในการแก้ไขและยุติปัญหาเพิ่มขึ้น

นับตั้งแต่ข้อมติแรกในปัญหานี้ของสมัชชาสหประชาชาติเมื่อปี พ.ศ.๒๔๖๒ (ค.ศ.๑๙๑๙) จนถึงปัจจุบันก็เป็นเวลา ๕ ปีมาแล้วที่ปัญหามุขฯได้รับการ เสนอเข้าสู่การพิจารณาสหประชาชาติมาทุกสมัยอย่างต่อเนื่อง แต่สหประชาชาติก็ยังไม่สามารถแก้ไขปัญหานี้ให้สำเร็จเสร็จสิ้นไปได้ ทั้งนี้เนื่องจากสหประชาชาติไม่ใช่เป็นรัฐบาลโลก สหประชาชาติเป็นเพียงองค์การระหว่างประเทศที่มีขอบเขตอำนาจที่จำกัดทั้งโดยภูมิบุตรฯ และประเทศสมาชิกเอง

เมื่อการใช้กระบวนการภายในกรอบของสหประชาชาติประสบกับอุปสรรคและข้อจำกัดต่าง ๆ ดังกล่าว ประเทศที่เกี่ยวข้องและได้รับผลกระทบโดยตรงจากปัญหานี้ซึ่งในระยะแรกมีเพียงกลุ่มประเทศอาเซียน ก็ได้มีการดำเนินการอย่างแข็งขันโดยใช้กระบวนการทั้งทางการเมืองและการทูตภายนอกกรอบสหประชาชาติ ในอันที่จะให้มีการแก้ไขปัญหาค้างกล่าว แต่ทั้งนี้กระบวนการต่าง ๆ ภายนอกกรอบสหประชาชาติอันได้แก่ ข้อเสนอให้มีการพบปะระหว่างฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในปัญหา การจัดประชุมรูปแบบต่าง ๆ รวมทั้งการ เรียกร้องให้กลุ่มอินโดจีนและประเทศมหาอำนาจเข้ามามีบทบาทแก้ไขปัญหามุขฯอย่างจริงจังมากขึ้นนั้น ก็มุ่งหวังที่จะให้บังเกิดผลในการยุติปัญหาตามที่สหประชาชาติได้มีข้อมติเพื่อแก้ไขปัญหามีหลักการที่สำคัญ ๓ ประการดังได้กล่าวไว้แล้ว

นอกจากนี้กลุ่มอาเซียนยังได้เรียกร้องให้นานาประเทศร่วมมือกับตนในการบีบบังคับและกดดันให้เวียตนามปฏิบัติตามข้อมติของสหประชาชาติ โดยใช้มาตรการทางเศรษฐกิจและการโคกเกี่ยวเวียตนามออกจากประชาคมโลก ซึ่งนับว่าประสบผลสำเร็จพอสมควรที่จะพิจารณาได้จากกรณีที่เกิดขึ้น กล่าวคือ ได้มีข่าวการติดต่อกองธุรกิจการค้าของบริษัทญี่ปุ่น ๒ บริษัท คือ บริษัท Nissho Iwai และบริษัท C. Itoh & Co. เมื่อต้นปี พ.ศ.๒๕๓๐ (ค.ศ.๑๙๘๗) และกรณีการให้ความ

ช่วยเหลือเพื่อสร้างสถานีวิทยุขนาดดาวเทียมในนครโฮจิมินห์ โดยมีรายงานข่าวว่ารัฐบาล
ออสเตรเลียมีส่วนในการก่อสร้างดังกล่าวด้วย ^๕ กลุ่มอาเซียนได้ทำการประท้วงและแจ้งเรื่อง
ไปยังรัฐบาลของประเทศทั้งสอง ซึ่งต่อมารัฐบาลของทั้งสองประเทศได้ปฏิเสธการมีส่วนในเรื่อง
ดังกล่าว สำหรับรัฐบาลญี่ปุ่นนั้นได้ย้ำถึงท่าทีของตนในหลายวาระว่าพร้อมที่จะให้ความช่วยเหลือ
เวียดนาม ตลอดจนคิดค่าขายทางเศรษฐกิจหากเวียดนามยินยอมปฏิบัติตามข้อมติของสหประชาชาติ
โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องการถอนทหารของตนออกจากกัมพูชา ^๖ นอกจากนี้ในการเดินทาง
เยือนเวียดนามของนายคิเนโอ ฟุจิตา (Kineo Fujita) อธิบดีกรมเอเชีย กระทรวงการ
ต่างประเทศญี่ปุ่น เมื่อปลายปี พ.ศ. ๒๕๓๐ (ค.ศ. ๑๙๘๗) ก็ได้มีการแถลงถึงทัศนคติของญี่ปุ่นในเรื่อง
ดังกล่าวอีกครั้งหนึ่งด้วย ^๗

ยิ่งกว่านั้นในต้นเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๓๐ (ค.ศ. ๑๙๘๗) นายม็อคคาร์ รัฐมนตรี
ต่างประเทศอินโดนีเซีย ได้บรรลุข้อตกลงกับนายคุรุนาวิ รัฐมนตรีช่วยต่างประเทศญี่ปุ่นในเรื่องเกี่ยวกับ
ข้อเสนอของญี่ปุ่นในการตั้งกองทุนเพื่อฟื้นฟูอินโดจีน โดยกองทุนดังกล่าวจะมียอดเงินประมาณ
หนึ่งหมื่นห้าพันถึงสองหมื่นล้านเยน ต่อปี (ประมาณ ๑๑๐.๕ ล้านเหรียญสหรัฐฯ) โดยกลุ่มประเทศ
อาเซียนยินดีสนับสนุนในเรื่องดังกล่าวภายหลังจากที่เวียดนามถอนทหารออกจากกัมพูชาแล้ว ^๘ จาก
มาตรการรกดกันทางเศรษฐกิจซึ่งได้ดำเนินอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องมาโดยตลอดนี้ก็ย่อมมีส่วนต่อ

^๕ Murray Hiebert, "Broadening trade horizons," Far Eastern Economic Review (23 July 1987): 28-29.

^๖ Susumu Awanchara, "ASEAN seeking a Pacific perspective," Far Eastern Economic Review (2 July 1987) : 30-31.

^๗ "Japan to ease investment pace in VN," Bangkok Post (2 September 1987) : 1.

^๘ Editorial, "Japan to support Indochina fund," Far Eastern Economic Review (26 November 1987) : 7.

การสร้างผลกระทบตอสภาพเศรษฐกิจของเวียดนาม ก็จะได้จากการยอมรับถึงสภาวะความ
ตกต่ำของเศรษฐกิจของคนทั้งโลกแล้วในส่วนท้ายของบทที่ ๔

สำหรับข้อเสนอต่าง ๆ ในการแก้ไขปัญหานั้นเมื่อพิจารณาให้ลึกซึ้งจะพบว่ากลุ่มอาเซียน
ได้เรียกร้องให้มีการแก้ไขปัญหาค่าคงเป้าหมายสำคัญที่จะให้มีการปฏิบัติตามข้อมติของสหประชา
ชาติ ในขณะที่กลุ่มอินโดจีนในระยะแรกได้ปฏิเสธทั้งข้อมติและบทบาทของสหประชาชาติ โดยถือว่า
ไม่มีสิ่งที่เรียกว่าปัญหาก็มีเหตุเกิดขึ้น และการกระทำของสหประชาชาติยังเป็นการแทรกแซงกิจการ
ภายในของกัมพูชา

อย่างไรก็ดี ท่าทีของกลุ่มอินโดจีนโดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับเวียดนามได้เริ่มมีความ
เปลี่ยนแปลงในทางที่ยอมรับสภาพความเป็นจริงมากขึ้นในระยะหลัง ทั้งนี้อาจเพราะมีการเปลี่ยนแปลง
ที่สำคัญหลายประการในการเมืองระหว่างประเทศนับแต่ พ.ศ. ๒๕๒๕ (ค.ศ. ๑๙๘๒) เป็นต้นมา
โดยเฉพาะอย่างยิ่งนโยบายผ่อนปรนของโซเวียต ซึ่งพิจารณาได้จากสุนทรพจน์ที่ลาควอสตีออคใน
เดือนกรกฎาคม ปีเดียวกัน และต่อมาในเดือนตุลาคมก็ได้มีการเริ่มการหารือเป็นครั้งแรกถึงปัญหา
กัมพูชาระหว่างมหาอำนาจทั้งสองที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับปัญหาคือจีนและโซเวียต

ในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๓๐ (ค.ศ. ๑๙๘๗) ได้มีความเคลื่อนไหวในทางการทูตที่ดูเสมือนว่าเป็น
การขานรับความเปลี่ยนแปลงในสถานการณ์โลก โดยมหาอำนาจได้เริ่มบทบาทของตนในแนวทาง
คลี่คลายปัญหาต่าง ๆ ในความสัมพันธ์ระหว่างกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาในภูมิภาค สำหรับใน
ปัญหาก็มีปัญหานี้มาภายหลังจากที่นายเซวาร์คีนส์เซ รัฐมนตรีต่างประเทศโซเวียต ได้เดินทางมาเยือน
ประเทศไทย อินโดนีเซีย และเวียดนามในเดือนมีนาคมแล้ว รัฐมนตรีต่างประเทศของไทยได้
เดินทางเยือนโซเวียตในเดือนพฤษภาคม และได้มีการหารือกันในบางประเด็นเกี่ยวกับปัญหาก็มี
ซึ่งโซเวียตได้แสดงท่าทีสนองตอบในทางบวกมากขึ้น ^๔ และเป็นที่น่าสังเกตว่าหลังจากนั้นอีก
สองสัปดาห์ นายลินห์ เลขาธิการพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนามได้เดินทางไปเยือนโซเวียตด้วยเช่นกัน
ทั้งนี้เมื่อกำลังถึงการที่เจ้าสิทธิประกาศลาพักจากการปฏิบัติภารกิจในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา

^๔ Rodney Tasker, "Dealing with the boss," Far Eastern Economic Review (28 May 1987) : 32.

เหตุการณ์ความเคลื่อนไหวดังกล่าวคือในช่วงต้นเดือนพฤษภาคมที่แล้ว กล่าวได้ว่าในห้วงเวลานี้ ปัญหาภูมิรัฐศาสตร์เริ่มมีพัฒนาการและความคลี่คลายเพิ่มมากขึ้นทีเดียว

ในขณะที่เกี่ยวข้องกับ การเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ระหว่างประเทศ สถานการณ์ในภูมิภาค ก็เริ่มมีความเปลี่ยนแปลงกัวยเช่นกัน โดยทั้งกลุ่มอาเซียน รัฐบาลผสมฯ และกลุ่มอินโดจีน ก็มีทิศทาง ในทางผ่อนคลายมากขึ้น ซึ่งส่งผลต่อพัฒนาการในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วย

สำหรับกลุ่มอาเซียนนั้นสามารถพิจารณาได้ว่ามีท่าทีที่ยืดหยุ่นขึ้นนับตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๒๖ (ค.ศ. ๑๙๘๓) เป็นต้นมา ที่ได้มีการยอมรับบทบาทของกลุ่มเอง สัมพันธ์ ในการเข้าร่วมเจรจาเพื่อ แก้ไขปัญหา ดังจะเห็นได้จากคำเรียกร้องร่วม (joint appeal) ซึ่งได้มีขึ้นในระหว่างการประชุมรัฐมนตรีต่างประเทศอาเซียนที่กรุงเทพมหานคร ในเดือนมิถุนายน และได้แถลงอย่างเป็นทางการในวันที่ ๒๐ กันยายน ปีเดียวกัน โดยในข้อเสนอดังกล่าวได้เรียกร้องให้มีการปรองดอง แห่งชาติ ซึ่งประธานาธิบดีซูฮาร์โตแห่งอินโดนีเซียได้อธิบายว่าเป็นข้อเสนอที่รวมกลุ่มเอง สัมพันธ์ เข้ามาในการเจรจาดังกล่าว และในข้อเสนออื่น ๆ ในระยะหลังก็ได้กระตุ้นการเข้ามามีส่วนร่วม ของฝ่ายเอง สัมพันธ์ เสมอมา อาทิ ข้อเสนอการเจรจาข้างเคียง ข้อเสนอคัดค้านทะเลปาร์ตี (ในปี พ.ศ. ๒๕๒๔ หรือ ค.ศ. ๑๙๘๑) เป็นต้น

ท่าทีของกลุ่มอาเซียนและรัฐบาลผสมฯ นับได้ว่ามีความผ่อนคลายลงมากที่สุดเมื่อมีการออก คำแถลงข้อเสนอ ๔ ประการ ในปี พ.ศ. ๒๕๒๕ (ค.ศ. ๑๙๘๒) ในการแก้ไขปัญหากับพม่าซึ่งมีสาระ สำคัญคือมีการจัดตั้งรัฐบาลผสมสี่ฝ่ายภายหลังจากการถอนทหาร เวียดนามซึ่งได้กำหนดไว้เป็น ๒ ระยะ

สำหรับกลุ่มอินโดจีนโดยเฉพาะอย่างยิ่งเวียดนามนั้น จากการเปลี่ยนแปลงภายในประเทศ และจากนโยบายเน้นการพัฒนาบ้าน เศรษฐกิจทำให้เวียดนามไม่อาจละเลยอุปสรรคสำคัญที่เป็นเครื่อง ชักขวางการพัฒนาของตนได้ เมื่อศึกษาถึงกรณีปัญหากับพม่าจะพบว่าไม่เพียงแต่ทำให้เวียดนามถูก โดดเดี่ยว และถูกต่อต้านจากนานาประเทศภายใต้การนำมาตรการทางเศรษฐกิจบีบบังคับเท่านั้น แต่

๕ สุทธิพันธุ์ บริพัตร, ม.ร.ว. สู่โฉมหน้าใหม่ ? อาเซียน-เวียดนามกับปัญหากับพม่า, (กรุงเทพมหานคร : เจ้าพระยาการพิมพ์, ๒๕๒๔), หน้า ๔.

จากการคงกำลังทหาร ของตนในอีกคืนแค้นหนึ่งย่อมหลีกเลี่ยงจากภาระและผลบุญที่ที่จะต้องกระทบถึงงบประมาณของชนไม่ได้ นายลินท์ ผู้นำของเวียตนามได้กล่าวปราศรัยที่นครโฮจิมินห์กลางเดือนมกราคม พ.ศ.๒๕๓๑ (ค.ศ.๑๙๘๘) ว่า "เขาชนเวียตนามเป็นร้อย ๆ ไกล้มตายในกัมพูชา ซึ่งเป็นสิ่งที่เราไม่ต้องการ เราต้องการที่จะให้เขาเหล่านั้นกลับมาพัฒนาประเทศ เราต้องเสียค่าใช้จ่ายเป็นจำนวนมากสำหรับการทหารซึ่งก่อผลเสียต่อเรา" ° สภาทหารณเช่นว่านี้ทำให้เวียตนามเริ่มให้ความสนใจอย่างจริงจังต่อการแก้ไขปัญหามากขึ้น นับตั้งแต่การใช้กระบวนการทูตแบบปกปิดไปจนกระทั่งถึงการยอมรับที่จะเข้าร่วมหารือเพื่อแก้ไขปัญหา ดังปรากฏความแถลงการณ์โฮจิมินห์ ระหว่างรัฐมนตรีต่างประเทศเวียตนามและรัฐมนตรีต่างประเทศอินโดนีเซีย

ในทำนองเดียวกันกับกลุ่มอาเซียนทำที่ถือว่าเป็นการผ่อนปรนมากที่สุดของกลุ่มอินโดจีนซึ่งปรากฏต่อสาธารณะ ได้แก่ออสเตรเลีย ๕ ประการของระบอบเอง สัมริน ในวันที่ ๔ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๓๐ (ค.ศ.๑๙๘๗) ซึ่งได้กล่าวถึงอนาคตของกัมพูชาในแนวทางยอมรับให้กัมพูชาเป็นกลางและไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด อีกทั้งลดเงื่อนไขของการกำจัดกลุ่มเขมรแดงออกไป โดยไม่ปฏิเสธการเข้ามามีส่วนร่วมในการเจรจาของฝ่ายเขมรแดง แต่ยังคงมีข้อสงวนสำหรับผู้นำกลุ่มเขมรแดงเพียง ๒ คน คือ พอล พต กับเฮียง สารี เท่านั้น ซึ่งในการพบปะระหว่างเจ้าสีหนุกับฮุน เซน ครั้งแรกในต้นเดือนธันวาคมก็ได้มีการชี้แจงอนาคตของกัมพูชาในแนวทางดังกล่าวอีกเช่นกัน

จากที่กล่าวมานี้จะพิจารณาได้ว่าปัญหากัมพูชาได้เริ่มปรากฏสู่ทางในการแก้ไขปัญหาย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น ทั้งนี้เพราะประเทศในภูมิภาคและประเทศมหาอำนาจเริ่มมีความเห็นที่สอดคล้องกันในหลักการใหญ่ของการแก้ไขปัญหาคงกล่าวว่า จะต้องได้รับการแก้ไขด้วยวิถีทางการเมือง ซึ่งก็ได้มีการพิจารณาถึงหนทางความเป็นไปได้ในการแก้ไขปัญหากจากฝ่ายต่าง ๆ อย่างจริงจังมากขึ้น กระนั้นก็ตามปัญหานี้ก็ยังคงมีความติดขัดอยู่ที่อุปสรรคบางประการ ซึ่งจะกล่าวถึงอุปสรรค ข้อเสนอนี้ และแนวโน้มต่อการแก้ไขปัญหานี้

อุปสรรคในการแก้ไขปัญหา

แม้ว่าท่าทีของฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในปัญหาคงกล่าวเริ่มมีความสอดคล้องกันแต่ก็ยังคงมีอุปสรรคบางประการที่ยังค้างอยู่ ซึ่งเป็นผลให้ปัญหานี้ยังมิได้รับการแก้ไขอย่างรวดเร็วในเวลาอันควร อุปสรรคที่ว่านี้ถึงนี้คือ

๑. การติตักในรูปแบบและวิธีการในการแก้ปัญห ในประเด็นนี้ถือว่าเป็นอุปสรรคสำคัญที่ทำให้ปัญหาได้รับการแก้ไขอย่างราบรื่น จากการศึกษาถึงข้อเสนอของฝ่ายต่าง ๆ พบว่ามีความติตักในรูปแบบของการแก้ปัญหในบางเรื่องคือกลุ่มอาเซียนเห็นว่าควรมีการถอนทหารเวียคนามก่อนแล้วจึงมีการแก้ไขปัญหาทางการเมืองอันได้แก่ การปรองคองแห่งชาติ หรือ การจัดตั้งรัฐบาลผสม ๔ ฝ่าย ในขณะที่กลุ่มอินโดจีนและโซเวียตเห็นว่าควรมีการปรองคองหรือจัดตั้งรัฐบาลผสม ๔ ฝ่ายก่อนแล้วจึงมีการถอนทหารเวียคนาม " ปัญหาเหล่านี้ น่าจะเป็นเรื่องในรายละเอียดมากกว่า ซึ่งหากแต่ละฝ่ายมีความจริงจังในการแก้ไขปัญหแล้วก็ไม่ควรที่จะเป็นอุปสรรคใด ๆ และอาจจะมีหนทางในการประนีประนอม โดยถือว่าขั้นตอนทั้งสองเป็นกระบวนการอันเกี่ยวกัน ในทางตรงข้ามหากมีความไม่สุจริตใจในการแก้ไขปัญห เจื่อนไซ เช่นว่านั้นก็อาจจะทำให้ปัญหาไม่ได้รับการแก้ไข อาทิ หากมีการเลือกตั้งโดยที่ยังคงมีกำลังทหารต่างชาติอยู่ภายในกัมพูชา ผลการเลือกตั้งก็คงจะไม่สามารถเป็นที่ยอมรับและรับรองในความถูกต้องของอีกฝ่ายหนึ่งได้ เป็นต้น

๒. การเสียหน้า เป็นอุปสรรคที่สำคัญอีกประการหนึ่งต่อการบรรลุถึงหนทางในการแก้ไขปัญห เพราะการยอมรับเจื่อนไซหรือข้อเสนอของอีกฝ่ายหนึ่งนั้นย่อมอาจจะถูกมองว่าเป็นความพ่ายแพ้ในการดำเนินการทางการทูตในเวทีการเมืองระหว่างประเทศ ซึ่งก็จะเป็นที่เสียหน้าและเสื่อมเสียศักดิ์ศรีของชาติตน ดังนั้นหนทางออกในกรณีดังกล่าวคงจะต้องกระทำโดยผ่านสื่อกลางและกระทำอย่างเป็นขั้นตอน เกี่ยวกับเรื่องนี้เลขาธิการสหประชาชาติอาจเข้ามามีบทบาทเพื่อชงักอุปสรรคประการนี้ได้

๓. อุปสรรคที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ หากมหาอำนาจที่เกี่ยวข้องไม่เข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหให้ลุล่วงไป โดยแม้ว่าจะได้มีการตกลงกันระหว่างคู่กรณีฝ่ายต่าง ๆ โดยตรงในการแก้ไขความขัดแย้ง และประเทศในภูมิภาคแล้ว ก็ไม่ได้เป็นเครื่องประกันว่าความขัดแย้งดังกล่าวจะไม่เกิดขึ้นมาอีก ดังนั้นเพื่อให้เกิดสันติภาพที่มีความยั่งยืนพอสมควร จึงเป็นความจำเป็น

" Rodney Tasker, "A Cambodia Surfeit," Far Eastern Economic Review (11 June 1987) : 26.

อย่างยิ่งที่มหาอำนาจจะต้องเข้ามาดูแลให้มีการแก้ไขปัญหาคงกล่าวได้ตลอดรอดฝั่งไปทั่ว โดย อาจจะเป็นในรูปของการประกันข้อตกลงสันติภาพ เมื่อได้มีการบรรลุถึงข้อตกลงต่าง ๆ ในการ เจริญเพื่อแก้ไขปัญหาก็มีพหุแล้วอีกชั้นหนึ่งด้วย

ข้อเสนอแนะ

เมื่อพิจารณาถึงสภาพปัญหาก็มีที่เกิขึ้นจะพบว่า ปัญหาก็มีพหุจะสามารถแก้ไขได้ หรือไม่นั้นขึ้นกับมิติ ๒ ประการ คือ มิติความซัดแย้งภายในกัมพูชา และมิติความซัดแย้งระหว่าง ประเทศ

๑. มิติความซัดแย้งภายในกัมพูชา โดยพื้นฐานแล้วการที่ระบอบเอง สัมริน ไกรวบรวม กำลังและทำการโค่นล้มรัฐบาลพล พก นั้น หากปราศจากการสนับสนุนและการเข้าแทรกแซงด้วย กำลังทางทหารของเวียตนามแล้ว เหตุการณ์ดังกล่าวก็คงเป็นเสมือนความซัดแย้งภายในซึ่งเกิดขึ้น เสมอ ๆ ในประเทศต่าง ๆ ที่มีวิกฤตการณ์การแย่งชิงอำนาจกัน อย่างไรก็ตาม เมื่อมีการแทรกแซง จากภายนอก ปัญหาดังกล่าวจึงเริ่มมีความซับซ้อนมากขึ้น ซึ่งจะคงกล่าวถึงต่อไปในส่วนที่ศึกษาถึง ความซัดแย้งระหว่างประเทศ

เมื่อสถานการณ์ได้ยืดยาวมาจนกระทั่งถึงปัจจุบัน กอปรกับยังคงมีการต่อสู้ระหว่าง รัฐบาลผสมฯ ซึ่งมีฐานที่มั่นบริเวณชายแดนและในป่า พร้อมกับทำการสู้รบกับฝ่ายเอง สัมริน ซึ่ง ครอบอำนาจอยู่ในเมือง กังนั้นหนทางในการแก้ไขปัญหาก็ให้เกิสันติภาพอันยั่งยืนจะต้องคำนึงถึง ความซัดแย้งภายในดังกล่าวด้วย และทางออกที่ดีที่สุดในการแก้ไขปัญหาคงกล่าวคงจะได้แก่ การ ปฏิบัติตามข้อมติสหประชาชาติในส่วนที่ให้ชาวกัมพูชามีสิทธิในการกำหนดเจตจำนงของตนเอง โดย เลือกรัฐบาลที่ตนประสงค์ กังนั้นชั้นตอนนี้จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องได้รับการนำไปปฏิบัติภายหลัง จากที่ได้มีการยุติสถานการณ์สู้รบในกัมพูชาแล้ว

๒. มิติความซัดแย้งระหว่างประเทศ มิติดังกล่าวนี้ว่ามีความจำเป็นเร่งด่วนที่จะต้อง ได้รับความพิจารณาสำหรับการแก้ไขปัญหาก็มีพหุ โดยในประเด็นนี้จำแนกได้เป็น ๒ หัวข้อย่อย คือ ความซัดแย้งระหว่างประเทศในภูมิภาค และความซัดแย้งระหว่างมหาอำนาจ

๒.๑ ความซัดแย้งระหว่างประเทศในภูมิภาค สืบเนื่องมาจากการที่เวียตนามได้มี

ทัศนคติเกี่ยวกับความมั่นคงที่กว้างขวางและขยายผลประโยชน์ออกคลุมถึงดินแดนของประเทศเพื่อนบ้าน คือกัมพูชา โดยจากการที่เวียดนามได้ส่งกำลังเข้าล้อมล้างรัฐบาลพอล พต และยึดครองกัมพูชาอยู่จนปัจจุบันนั้น แนวความคิดเกี่ยวกับความมั่นคงของเวียดนามจึงกล่าวได้สร้างความไม่มั่นคงให้เกิดขึ้นในภูมิภาค โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับกลุ่มประเทศอาเซียนซึ่งเกรงภัยคุกคามจากเวียดนามจะมีผลกระทบถึงความมั่นคงของตน จึงได้ร่วมมือกันต่อต้านการกระทำดังกล่าวของเวียดนามในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งทางการทูตและการเมืองระหว่างประเทศโดยใช้แนวทางการร่วมมือของสหประชาชาติเป็นเครื่องมือสำคัญในการแสวงหาทางออกเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวพร้อม ๆ กับการดำเนินมาตรการต่าง ๆ อาทิ การกักกันเวียดนามทางเศรษฐกิจ การโคกเคี้ยวเวียดนามจากประชาคมโลก

๒.๒ ความขัดแย้งระหว่างประเทศมหาอำนาจ ความซับซ้อนของปัญหา กัมพูชามีได้จำกัดขอบเขตอยู่เพียงภายในกัมพูชาและในภูมิภาคนี้เท่านั้น แต่ยังคงมีความขัดแย้งในผลประโยชน์ของประเทศมหาอำนาจสองประเทศเข้ามาเกี่ยวข้อง คือ จีน และโซเวียต โดยจีนนั้นให้ความสำคัญกับกัมพูชาเสมือนหนึ่งเป็นพันธมิตรที่สำคัญในภูมิภาคนี้ของตน และมีทัศนคติต่อเวียดนามในลักษณะที่ถือว่า เป็นบริวารของโซเวียต และเป็นที่ยอมรับกันว่าทั้งจีนและโซเวียตได้มีความขัดแย้งทางด้านอุดมการณ์ แนวความคิดกันนับตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๐๓ (ค.ศ. ๑๙๖๐) ความขัดแย้งดังกล่าวระหว่างมหาอำนาจทั้งสองก็ได้ปรากฏในภูมิภาคด้วย เพราะโซเวียตให้ความสำคัญต่อเวียดนามในการครอบครองผลประโยชน์เชิงยุทธศาสตร์ของตน สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ได้ทำให้ปัญหา กัมพูชา มีความซับซ้อนในการหาทางออกในการแก้ไขปัญหายิ่งขึ้น

ดังนั้น ในขั้นนี้หนทางในการบรรลุดังการแก้ไข้ปัญหา โดยหากพิจารณาถึงบทบาทการดำเนินการของประเทศไทยแล้วควรที่จะเป็นไปในรูปการณ์เช่นว่านี้คือ

- กลุ่มอาเซียนจะต้องยืนยันหลักนโยบายและท่าทีของตนในการแก้ไข้ปัญหา พร้อมกับเรียกร้องขอความสนับสนุนจากนานาชาติซึ่งที่กระทำอยู่ โดยชี้แจงให้ประชาคมโลก เห็นว่าคั่นคอของปัญหาดังกล่าวมิใช่เพียงความขัดแย้งภายในหรือเป็นสงครามกลางเมือง เพื่อช่วงชิงอำนาจของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเท่านั้น เพราะความขัดแย้งดังกล่าวเป็นเพียงประเด็นย่อย เมื่อเทียบกับคั่นคอสำคัญ ของปัญหา คือการไร้กำลังทางทหารของเวียดนามรุกรานกัมพูชา

- เพิ่มการชักจูงให้มหาอำนาจที่เกี่ยวข้องในความขัดแย้งดังกล่าว รวมทั้งมหาอำนาจอื่น ๆ

เห็นประโยชน์ในการเร่งรีบยุติปัญหาด้วยการให้การแก้ไขปัญหาคด้วยวิธีทางทางการ เมืองมีผลในเชิงปฏิบัติอย่างจริงจัง

- สำหรับเวียคนาม กลุ่มอาเซียนจะคงพยายามให้เวียคนามยอมรับสภาพความเป็นจริง ที่เกี่ยวกับการมีกัมพูชาที่เป็นกลาง และไม่เป็นภัยคุกคามต่อประเทศเพื่อนบ้านนั้น ไม่เพียงแต่จะเป็น สิ่งที่ไม่ชักค่อผลประโยชน์ก็คงความมั่นคงของเวียคนามเท่านั้น แต่ยังมีส่วนต่อการสร้างเสถียรภาพ และสันติภาพในภูมิภาคนี้อีกด้วย

แนวโน้มของการแก้ไขปัญหา

หากพิจารณาถึงแนวโน้มของการแก้ไขปัญหากัมพูชา โดยศึกษาจากเงื่อนไขสำคัญข้างต้น นั้นถือว่ามีความเป็นไปได้ในการแก้ไขปัญหามากขึ้น เพราะความขัดแย้งในระดับต่าง ๆ เริ่มได้รับการคลี่คลายถึงปรากฏรายละเอียดดังนี้คือ

๑. ความขัดแย้งภายในกัมพูชา กลุ่มต่าง ๆ ภายในกัมพูชาเริ่มยอมรับและตระหนักถึงความจำเป็นที่แต่ละฝ่ายจะต้องเจรจาหรือกันในเรื่องต่าง ๆ อาทิ รูปแบบการจัดตั้งรัฐบาลสม กระบวนการปรองดองแห่งชาติ เป็นต้น เกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ นี้ฝ่ายรัฐบาลสมฯ ได้แสดงท่าที อย่างชัดเจนในข้อเสนอ ๔ ประการ เมื่อปี พ.ศ.๒๕๒๕ (ค.ศ.๑๙๘๒) ในขณะที่ระบอบเอง สัมริน ได้แสดงท่าทีของตนบ้างในข้อเสนอ ๕ ประการ ในปี พ.ศ.๒๕๓๐ (ค.ศ.๑๙๘๗)

๒. ความขัดแย้งระหว่างประเทศ เวียคนามได้แสดงท่าทียินยอมเข้าร่วมในกระบวนการเจรจาทันทีตามแถลงการณ์โฮจิมินห์ ระหว่างรัฐมนตรีต่างประเทศเวียคนามและรัฐมนตรี ต่างประเทศอินโดนีเซียเมื่อเดือนกรกฎาคม พ.ศ.๒๕๓๐ (ค.ศ.๑๙๘๗) ในขณะที่เกี่ยวกับแนวความคิด ในการทำให้กัมพูชาเป็นกลางไม่เป็นภัยคุกคามต่อประเทศเพื่อนบ้าน (Neutralization of Threat) ก็ได้เริ่มรับการยอมรับมากขึ้นจากทางฝ่ายอินโดจีนเอง ดังเห็นได้จากถ้อยยืนยันถึง ความต้องการดังกล่าวของฝ่ายเอง สัมริน ในข้อเสนอ ๕ ประการ และในแถลงการณ์ร่วมภายหลัง จากการพบปะระหว่างเจ้าสีหนุกับฮุน เซน ก็ได้มีการกล่าวถึงอนาคตของกัมพูชาในแนวทางดังกล่าวนี้ อีกครั้งหนึ่ง สภาพเช่นนี้น่าจะเป็นที่ยอมรับและสามารถทำให้ปรากฏขึ้นได้ย่อมจะมีประโยชน์ต่อการ แก้ไขปัญหากัมพูชาอย่างยิ่ง เพราะจะมีผลต่อการปรับเปลี่ยนทัศนคติต่อความมั่นคงของเวียคนามใน แนวทางที่สมเหตุสมผลมากขึ้น กล่าวคือ จำแนกผลประโยชน์ความมั่นคงของตนให้อยู่ในอธิปไตยและ

บูรณาภาพแห่งดินแดนอันชอบธรรมของประเทศตนเท่านั้น โดยไม่ขยายขอบเขตออกไปดังที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบัน

๓. ความขัดแย้งระหว่างมหาอำนาจ โซเวียตเองได้แสดงท่าทีอ่อนปรนเปรนแต่ได้มีการเปลี่ยนแปลงนโยบายต่างประเทศต่อภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิกดังที่ปรากฏในสุนทรพจน์ที่วลาดีวอสต็อก และได้เริ่มการหารื้อถึงปัญหาทั้งกล่าวกับจีนอย่างเปิดเผย ทั้งยังเห็นว่าปัญหานี้จะต้องได้รับการแก้ไขด้วยวิถีทางการเมือง นอกจากนี้โซเวียตยังได้แสดงความพร้อมในการประกันสันติภาพในกัมพูชาในฐานะสมาชิกคณะมนตรีความมั่นคงอีกด้วย ซึ่งก็เป็นท่าทีที่มีความยืดหยุ่นและแสดงถึงการเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา ส่วนท่าทีของจีนเองก็มีความอ่อนปรนลงพอสมควร โดยสำหรับทัศนะต่อฝ่ายเขมรแดงนั้นนายหวู่ เซอ เจียน (Wu Xue Jian) รัฐมนตรีต่างประเทศของจีนได้แจ้งต่อสหรัฐฯ และอาเซียนว่า จีนเองก็ไม่ประสงค์ที่จะเห็นฝ่ายเอง สัมริน หรือกลุ่มเขมรแดง แต่เพียงกลุ่มเดียวขึ้นครองอำนาจในกัมพูชา ^{๑๒} นอกจากนี้หากพิจารณาถึงบรรยากาศในการปรับความสัมพันธ์ระหว่างจีนและโซเวียต ซึ่งในระยะหลังได้เพิ่มการติดต่อและปรากฏผลต่อสาธารณะในทางบวกมากขึ้น ก็ย่อมมีความเป็นไปได้อย่างยิ่งว่าปัญหากัมพูชาจะได้รับความสนใจและการเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหากจากมหาอำนาจ เพราะอุปสรรคในความสัมพันธ์ระหว่างจีนและโซเวียตได้รับการขจัดไปแล้วถึงสองประการ ยังคงเหลือเพียงเงื่อนไขเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมสนับสนุนเวียดนามในกัมพูชาเท่านั้นที่จีนเห็นว่าโซเวียตยังไม่ได้ดำเนินการในเรื่องนี้อย่างเต็มที่

โดยสรุป สำหรับในการศึกษาเรื่องสหประชาชาติกับการแก้ไขปัญหากัมพูชานั้นกล่าวได้ว่าสหประชาชาติประสบความสำเร็จในระดับหนึ่งคือการแก้ไขปัญหากังกล่าว โดยแม้ว่าหลักการและข้อมติที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้จะมีได้มีการนำไปปฏิบัติเพื่อแก้ไขปัญหาย่างทันที แต่เมื่อสถานการณ์ระหว่างประเทศมีความเปลี่ยนแปลงไปก็ได้อีกเริ่มปรากฏความคลี่คลายในปัญหากัมพูชามากขึ้น และเมื่อพิจารณาถึงท่าทีและข้อเสนอของแต่ละฝ่ายในอันที่หาหนทางยุติปัญหาในระยะหลังแล้วพบว่าหลักการสำคัญ ๆ ในข้อมติของสหประชาชาติได้ปรากฏหรือได้รับการนำมาปรับใช้เพื่อแก้ไขปัญหานี้ ในความพยายาม

^{๑๒} Murray Hiebert, "Peace or Propaganda," Far Eastern Economic Review (22 October 1987) : 35.

ของแต่ละฝ่ายด้วย แม้จะเป็นการดำเนินการภายนอกกรอบของสหประชาชาติ ภายหลังจากที่สหประชาชาติไม่ประสบความสำเร็จโดยตรงในการแก้ไขปัญหาคั้งในคณะมนตรีความมั่นคงและในสมัชชา และ เมื่อพิจารณาถึงท่าทีผ่อนปรนของแต่ละฝ่ายที่เกี่ยวข้องและมีส่วนได้เสียในปัญหาคั้งกล่าวนี้พบว่า ค้างฝ่ายได้แสดงถึงท่าทีผ่อนปรนและมุ่งที่จะแก้ไขปัญหาคั้งอย่างจริงจังโดยสันติวิธีตามเจตนารมณ์ของกฎบัตรสหประชาชาติอย่างจริงจังมากขึ้น แต่ที่ยังไม่ประสบความสำเร็จหรือประสบผลอันเป็นที่พึงพอใจก็ เพราะยังคงมีปัญหาและอุปสรรคบางประการกีดขวางอยู่

อย่างไรก็ดี เมื่อคำนึงถึงความพยายามในระยะเวลากว่า ๕ ปีของสหประชาชาติในการแก้ไขปัญหาคั้งกล่าว โดยเฉพาะอย่างยิ่งสมัชชา ซึ่งได้มีบทบาทในการอภิปรายและเสนอข้อมติในปัญหานี้มาอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอโดยตลอด กอปรกับการจัดตั้งคณะกรรมการเฉพาะกิจในปัญหาคั้งกล่าวซึ่งเป็นผลงานโดยตรงของสมัชชา ซึ่งคณะกรรมการฯ ค้างกล่าวก็ยังคงปฏิบัติหน้าที่มาจนถึงปัจจุบันโดยมีกิจกรรมในการ เยี่ยมเยือนประเทศสมาชิกต่าง ๆ ทั่วโลก กิจกรรมต่าง ๆ ของสหประชาชาติ เช่นว่านี้ย่อมแสดงให้เห็นถึงบทบาทของสหประชาชาติในการกระตุ้นให้ประชาคมโลกสนใจและให้ความสำคัญต่อปัญหาคั้งกล่าว โดยตระหนักว่าปัญหานี้ยังคงมีอยู่และเป็นสิ่งจำเป็นที่สมาชิกจะต้องร่วมกันหาหนทางแก้ไขให้เป็นที่ยุติตามเจตนารมณ์ของกฎบัตรสหประชาชาติต่อไป จนถึงปัจจุบันแม้ปัญหาคั้งกล่าวจะยังไม่ยุติแต่ก็ผ่อนคลายความรุนแรงลงไปมาก ทั้งนี้ย่อมไม่อาจปฏิเสธได้ว่าส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากความพยายามอันต่อเนื่องตลอดมาของสหประชาชาติในการแก้ไขปัญหาคั้งกล่าว

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย